

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ก

ความเป็นมาของจังหวัดสกลนคร

พื้นที่จังหวัดสกลนคร มีประวัติความเป็นมาย้อนถอยหลังขึ้นไปจนถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญ เช่น ภาพสลักหิน ภาพเขียนสี ภาพพระเครื่องใช้ เครื่องปั้นดินเผาต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องสำริดและเครื่องโลหะ ซึ่งพบกระจุกกระจายอยู่ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร อำเภอพรรณานิคม อำเภอพังโคน อำเภวาริชภูมิ อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอส่องดาว มีอายุร่วมสมัยกับวัฒนธรรมบ้านเชียงที่อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ราว 3,000 ปีล่วงมาแล้ว

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นมีวิวัฒนาการและมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับชุมชนอื่น ๆ ต่อเนื่องเข้ามาจนถึงยุคประวัติศาสตร์ จากหลักฐานทางโบราณคดี เช่น เครื่องปั้นดินเผาและเสมาหิน ศิลาทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 7 ศาสนสถาน ศิลาลง ศิลปะลพบุรี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 16 ชากโบสถ์และสถูปอิฐ ศิลปะล้านช้าง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 22-23

อิทธิพลล้านช้างได้ครอบคลุมพื้นที่นี้จนกระทั่งต้นยุครัตนโกสินทร์จึงได้เข้าเป็นขอบบ้นกษัตริย์ของกรุงเทพฯ ดังปรากฏในรัชกาลพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรงโปรดเกล้าให้พระยาบ้านเวอมีตำแหน่งเป็นพระธานี เจ้าเมืองสกลทวาปี ซึ่งยกฐานะขึ้นมาจากชุมชนบ้านธาตุเชิงชุม ท้าวหมาป่องเป็นอุปฮาด และท้าวหมาฟ่องเป็นราชวงศ์ ต่อมาใน พ.ศ.2370 รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ เมืองสกลทวาปีมีใจออกห่างจึงบุกกวาดต้อนครอบครัวไปอยู่เมืองกระบิลจันทคาม กลายเป็นเมืองร้างไประยะหนึ่ง

ภายหลังการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ในปี พ.ศ. 2378 อุปฮาดดีเจา (คำสาย) ราชวงศ์ (คำ) และท้าวจัน ผู้น้อง พาคครอบครัว บ่าวไพร่ เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้ทรงโปรดเกล้าให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ เมืองสกลทวาปี เมื่ออุปฮาดดีเจา (คำสาย) ถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2380 จึงได้ทรงตั้งราชวงศ์ (คำ) เมืองมหาชัยขึ้นเป็นเจ้าเมืองสกลทวาปีแทน ต่อมาในปี พ.ศ. 2381 เมื่อเจ้าเมืองสกลทวาปีลงไปเฝ้าทูลละอองพระบาท จึงได้ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้เป็นพระยาประจันตประเทศธานี เจ้าเมืองสกลนคร เปลี่ยนนามเมืองสกลทวาปีเป็นสกลนครนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เกิดกบฏฮ่อทางหัวเมืองฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง จึงได้มีการอพยพผู้คนจากเมืองต่าง ๆ เข้ามาอยู่ทางฝั่งขวา ส่วนที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนในจังหวัดสกลนครได้แก่ ผู้ไทยจากเมืองวัง เข้ามาตั้งบ้านเรือนแถบอำเภอเมืองสกลนคร อำเภอพรรณานิคม และอำเภวาริชภูมิ ไล่จากเมืองมหาชัยเข้ามาตั้งบ้านเรือนแถบอำเภอกุสุมาลย์ นอก

จากนั้นยังมีพวกย้อ โย้ย และกะเลิง ซึ่งในปัจจุบันยังคงรักษาภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้

ชนกลุ่มใหญ่ที่ได้อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดสกลนครในระยะหลังคือ คนญวน แบ่งออกเป็น 2 พวกคือ พวกที่เข้ามาโดยชอบด้วยกฎหมายจึงได้รับสัญชาติไทย อยู่อาศัยมานานจนบุตรหลานที่เกิดในประเทศไทยได้รับเชื้อชาติไทยไปเกือบหมด บุคคลเหล่านี้ในปัจจุบันมีทั้งข้าราชการ นักธุรกิจ นักการเมืองท้องถิ่น มีบทบาทต่อการปกครองและเศรษฐกิจของจังหวัด อีกพวกหนึ่งเข้ามาโดยไม่ถูกกฎหมาย หรือพวกที่ถอนสัญชาติตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 อยู่ในเขตควบคุม 10 จังหวัด เฉพาะจังหวัดสกลนครมีเขตควบคุม 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอพรรณานิคม อำเภอวานรนิวาส อำเภออากาศอำนวย อำเภวาริชภูมิ อำเภอสว่างแดนดิน และอำเภอส่องดาว

สภาพภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง

จังหวัดสกลนครเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานตอนบน ตั้งอยู่ประมาณเส้นรุ้งที่ 16 องศา 45 ลิปดา ถึง 18 องศา 15 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 103 องศา 15 ลิปดา ถึง 104 องศา 30 ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 611 กิโลเมตร และห่างจากแม่น้ำโขง จุดที่ตั้งจังหวัดนครพนมซึ่งเป็นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประมาณ 90 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ จรดเขตอำเภอโซ่พิสัย อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย และอำเภอศรีสงคราม อำเภอทุ่งอุเทน จังหวัดนครพนม โดยมีลำน้ำสงครามกั้นเขตจังหวัด

ทิศใต้ จรดอำเภอเขาวง อำเภอสมเด็จ และอำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม โดยมีทิวเขาภูพานเป็นแนวเขตจังหวัด

ทิศตะวันออก จรดเขตอำเภอท่าอุเทน อำเภอเมือง และอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

ทิศตะวันตก จรดเขตอำเภอหนองหาน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย มีลำน้ำสงครามเป็นแนวเขตจังหวัด

จังหวัดสกลนครมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 9,605.76 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,003,603 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 17 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 172 เมตร ตอนเหนือของจังหวัดได้แก่ อำเภอวานรนิวาส อเนกาคำดากคำ อำเภออากาศอำนวย และบางส่วนของอำเภอสว่างแดนดิน พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มตามน้ำลำห้วยใช้ในการทำนาสลับกับสภาพพื้นที่ลูกคลื่นพื้นที่ลอนลาด มีสภาพป่าปนไร่ ป่าส่วนใหญ่เป็นพวกป่าแดงโปร่ง มีไม้เต็ง ไม้รัง ทางเหนือที่ตั้งอำเภออากาศอำนวย และบางส่วนริมแม่น้ำสงครามเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วม จึงใช้ทำนาได้บางส่วนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะทิ้งไว้รกร้างว่างเปล่า มีพวกไม้พุ่มเตี้ยและหญ้าขึ้นปกคลุมทั่วไป ตอนใต้ของจังหวัดเป็นที่ราบสูง ได้แก่ ที่ราบสูงบนเทือกเขาภูพาน เป็นที่ราบระหว่างหุบเขา มีสภาพพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาดอยู่บริเวณอำเภอกุศบก เขตจังหวัดสกลนคร ใต้สันเขาของเทือกเขาภูพานเป็นเขตติดกับที่ตั้งตัวจังหวัด เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ ชื่อหนองหาร มีน้ำตลอดปี เป็นหนองน้ำจืดที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศไทย มีอาณาเขตกว้างขวางประมาณ 12 กิโลเมตร ยาวประมาณ 20 กิโลเมตร ระดับน้ำลึกประมาณ 3-6 เมตร หนองหารเป็นที่รองรับน้ำของลำห้วยต่าง ๆ หลายสาย สำหรับด้านตะวันออกของจังหวัดซึ่งมีเขตติดกับจังหวัดนครพนม มีสภาพพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาด รวมถึงบริเวณที่ติดกับอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ด้านตะวันตกติดกับอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และส่วนหนึ่งติดกับจังหวัดอุดรธานี เป็นพื้นที่ราบเรียบสลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาดเช่นกัน เป็นพื้นที่ใช้ทำไร่

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูกาล

จังหวัดสกลนครมีลักษณะอากาศเป็น 3 ฤดู ดังนี้

1. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – ตุลาคม
2. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์
3. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน

อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 26.4 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยฤดูร้อน ประมาณ 37.9 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝนของจังหวัดสกลนคร เฉลี่ยประมาณ 1,722.9 มม.

โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ยสูงสุดในช่วงเดือนสิงหาคม ประมาณ 362.1 มม. และปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนธันวาคม ประมาณ 0.7 มม. จำนวนวันฝนตกเฉลี่ย 136 วันต่อปี

ความชื้นสัมพัทธ์

โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 63.6-82.5 เฉพาะช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ซึ่งตรงกับฤดูฝนเป็นเวลานานถึง 7 เดือน ที่มีความชื้นสัมพัทธ์สูงกว่าร้อยละ 70 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับความชื้นสัมพัทธ์ที่น่าสบาย ซึ่งอยู่ระหว่างร้อยละ 20-75 แล้วมีเพียงช่วงเวลาระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน เป็นเวลา 5 เดือน ที่มีความชื้นสัมพัทธ์ค่อนข้างต่ำ

ประชากร

จากความเป็นมาทางสังคมของชุมชน ตลอดจนการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมได้กล่าวมาแล้ว ประชากรในพื้นที่จังหวัดสกลนครจึงประกอบไปด้วยชนเผ่าต่าง ๆ ได้แก่ ชนเผ่าไทลาว ผู้ไทย ไทญ้อ (ฮ้อ) ไทโย้ย ไทโส้ ไทกะเลิง ชาวจีน และชาวเวียตนาม

ชนเผ่าไทลาวนับเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด ลักษณะทางกายภาพและพันธุกรรมจัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์มองโกลอยด์ (Mongoloid) โครงสร้างทางนิรุกติศาสตร์จัดอยู่ในกลุ่มที่พูดภาษาไทยกะได (Thai Kaulai) คนไทยลาวมีบรรพบุรุษอพยพมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง แถบเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลาวเวียง

ผู้ไทย เป็นชนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่ง บรรพบุรุษอพยพมาจากแคว้นสิบสองจุไทย ศิวพรรณค่อนข้างขาวกว่าคนไทยลาว มีภาษาถิ่นพูดเฉพาะตน อาชีพทำการเพาะปลูกเป็นหลัก นอกฤดูเพาะปลูกผู้ชายมักจะรวมกลุ่มกันไปค้าขายยังต่างแดน การตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอพรรณานิคม และวาริชภูมิ

ไทยฮ้อ เป็นชนเผ่าไทยอีกกลุ่มหนึ่ง บรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองหงสา แขวงไชยบุรี สำเนียงการพูด การแต่งกาย คล้ายชาวไทยลาวมาก ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอรือเสาะ

ไทยโย้ย เป็นชนเผ่าไทยอีกกลุ่มหนึ่ง บรรพบุรุษอพยพมาจากทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเช่นเดียวกัน มีจำนวนไม่มากนัก อีริค ไชเคนฟาเคน ได้ตั้งข้อสังเกตว่า พวกไทยนุงและจ้วงในมณฑลกวาสีของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็เรียกตนเองว่าผู้โย้ยเช่นกัน

โส้ ลักษณะทางกายภาพและพันธุกรรมจัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ออสโตร เอเซียติก (Austro Asiatic) โครงสร้างทางนิรุกติศาสตร์จัดอยู่ในกลุ่มที่พูดภาษามอญ-เขมร (Mon Khmer) บรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองมหาชัย กองแก้ว ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ในแขวงคำม่วน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สืบคลำจนถึงคำ ประกอบอาชีพเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เช่นเดียวกับคนไทยลาว ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอกุดชุมพภูมิ

กะเลิง เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีโครงสร้างทางนิรุกติศาสตร์ จัดอยู่ในกลุ่มมอญ-เขมร แต่ในปัจจุบันภาษาพูดและวัฒนธรรมดั้งเดิม ได้กลายเป็นแบบไทยลาวแล้ว ข้อแตกต่างคือจะมีผิวพรรณคล้ำกว่าไทยลาว

จีน เข้ามາตั้งถิ่นฐานเป็นระยะ ๆ จึงมีทั้งส่วนที่ผสมกลมกลืนไปกับคนท้องถิ่น และที่ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะตัวก็ยังมีปรากฏอยู่ คนจีนส่วนใหญ่มักจะอยู่ในชุมชนเมือง และประกอบอาชีพด้านพาณิชยกรรม และงานช่างฝีมือ

เวียดนาม เข้ามາตั้งถิ่นฐานเป็นระยะ ๆ เช่นเดียวกับคนจีน จึงมีทั้งส่วนที่ผสมกลมกลืนไปกับคนท้องถิ่นแล้ว และที่ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะตัวปรากฏอยู่ นับเป็นกลุ่มคนต่างด้าว จึงมีจำนวนมากที่สุดในจังหวัดสกลนคร คนเวียดนามมักจะประกอบอาชีพทางด้านพาณิชยกรรม และชอบงานช่างฝีมือเช่นเดียวกับคนจีน

ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม

ศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือคือศาสนาพุทธ รองลงมาได้แก่ศาสนาคริสต์ ส่วนศาสนาอื่น ๆ ได้แก่ อิสลาม ขงจื้อ ฮินดู ฯลฯ นั้นมีเป็นส่วนน้อย ประเพณีและวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอมักจะเกี่ยวเนื่องด้วยชาติพันธุ์และความเชื่อทางศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญมีดังนี้

ไทยลาว มีภาษาพูดและตัวหนังสือเขียนอ่านเฉพาะ การแต่งกายพื้นถิ่น หญิงนุ่งซิ่นเสมอเก่า เสื้อแขนกระบอก ห่มสไบเกล้าผมมวย หักดอกไม้ ชายนิยมนุ่งกางเกง แต่ที่สำคัญได้แก่ พิณแคน ซอ โปงกลาง นาฏศิลป์พื้นบ้าน มีการรำเซิ้งในจังหวัดที่ค่อนข้างเร็วและกระฉับกระเฉง การเล่นหมอลำ การเล่นผญา การเจรจาด้วยชั้นเชิง ตำนานโหวหาร ประเพณีที่สำคัญของชาวไทยลาวเรียกว่า ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ฮีตสิบสองหมายถึงประเพณีสิบสองเดือน และประเพณีในรอบปีที่บรรพบุรุษได้ประพฤติปฏิบัติ ส่วนคองสิบสี่นั้นเป็นหลักกรรมในการครองบ้านครองเรือนที่ควรปฏิบัติ 14 ประการ ในการรักษาบ้านเมืองเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน

ผู้ไทย มีภาษาพูดเฉพาะตน การแต่งกาย หญิงเกล้าผมมวย นุ่งผ้าซิ่น ใส่เสื้อแขนกระบอกผ่าอก กัดคกระดุมเงินถี่ 30-40 เม็ด สีครามหรือน้ำเงินเข้ม ห่มสไบหรือนุ่งผ้าสีดำขลิบแดงที่เชิงซิ่น และห่มสไบดำ ชายนุ่งกางเกงยาวครึ่งแข้ง เสื้อคอกลมแขนกระบอก ผ้าขาวม้าคาดเอว ประเพณีที่สำคัญได้แก่ การเกี่ยวพาราฮี การแต่งงาน พิธีศพ พิธีเช่นสรวง ที่เรียกว่า พิธีเหยา และประเพณีการต้อนรับซึ่งจะมีการบายศรีสู่ขวัญพาข้าวแดงและซี่ข้างคู่ (ดูคู่คู่ชายหญิง) เครื่องดื่มในงานเลี้ยงที่เรียกว่าอุ ทำจากข้าวเปลือกและข้าวเหนียวหมักในไหที่ปิดฝาแน่น เวลาดื่มจะต้องเปิดฝาออก เติมน้ำแล้วดูดด้วยหลอดไม้

โส้ มีภาษาถิ่นของตนเอง ไม่มีตัวอักษรใช้ การแต่งกายคล้ายไทยลาว สมัยก่อนชาวนิยมสักขาลายตั้งแต่เข่าจนถึงขาอ่อน หญิงสักที่ท้องและเอว มักจะใช้ผ้าโพกศีรษะ แม้ว่าจะนับถือพุทธศาสนาแต่ก็ยังนับถือผีคู่กันไป ประเพณีที่สำคัญเฉพาะคนได้แก่ การเกี่ยวพาราฮี การแต่งงาน พิธีศพ พิธีเช่นสรวงบูชาผีที่เรียกว่าเหยา การเล่นพื้นเมืองที่สำคัญที่เรียกว่า “สะลา” หรือ “โส้ทั้งบั้ง”

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัยเรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน

อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

หมู่ที่.....ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

เลขที่แบบสอบถาม.....

คำชี้แจง 1. ผู้ให้สัมภาษณ์กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่เป็นจริงหรือ

เติมข้อความในช่องว่างที่กำหนดไว้

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถือเป็นความลับ

3. แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคคล

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

อนุรักษ์ ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน อ.เมือง จ.สกลนคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคคล

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ

() ต่ำกว่า 20 ปี () 20 – 30 ปี

() 31 – 40 ปี () 41 – 50 ปี

() มากกว่า 50 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. () ไม่ได้เรียน

2. () ประถมศึกษา

3. () มัธยมศึกษา

4. () อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

5. () ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

6. () อื่น ๆ ระบุ.....

4. รายได้ต่อเดือน
- () ต่ำกว่า 2,000 บาท () 2,001 – 4,000 บาท
- () 4,001 – 6,000 บาท () 6,001 – 8,000 บาท
- () 8,001 – 10,000 บาท () 10,001 ขึ้นไป
5. ระยะเวลาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่หนองหาน
- () ต่ำกว่า 5 ปี () 6 – 10 ปี
- () 11 – 15 ปี () มากกว่า 15 ปี
6. ท่านประกอบอาชีพ
- () รับจ้างทั่วไป () เกษตรกรรม
- () ค้าขาย () รับราชการ
- () จัปส์คว้าน้ำ () อื่น ๆ (ระบุ).....
7. ท่านเคยได้รับข่าวสารความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำจากแหล่งใด
- ตัวอย่างของการอนุรักษ์ทรัพยากร เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การไม่ทิ้งขยะสิ่งปฏิกูลลงแหล่งน้ำ การนำน้ำที่เหลือใช้จากการซักผ้าหรือล้างจานไปรดน้ำต้นไม้ ฯลฯ

แหล่งข่าวสาร	ไม่เคยได้รับ	เคยได้รับ (ครั้ง/เดือน)			ความรู้การใช้น้ำ		
		1-2	3-4	5-6	ได้มาก	ได้บ้างเล็กน้อย	ไม่ได้เลย
1. วิทยุ							
2. โทรทัศน์							
3. หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน							
4. เจ้าหน้าที่ของรัฐ							
5. เอกสารสิ่งพิมพ์							
6. เพื่อนบ้าน							
7. ป้ายประกาศ							
8. อื่น ๆ							

8. ท่านได้รับประโยชน์จากหน่วยงานในด้านใดบ้าง

การได้รับประโยชน์	มาก	น้อย	ไม่ได้เลย
1. จับสัตว์น้ำ			
2. เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ			
3. ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ถอยกระทง ฯลฯ			
4. ใช้ทำน้ำประปา			
5. พักผ่อนหย่อนใจ			
6. เป็นแหล่งอาหาร			
7. ใช้วัสดุพืชมาทำประโยชน์ เช่น ผักตบชวาทำเป็นกระเป๋			
8. ใช้น้ำมารดพืชผักสวนครัว			

9. หน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนอง
หานหรือไม่

() มี

() ไม่มี

10. ถ้าหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ หน่วยงานของภาครัฐและ
เอกชนมีบทบาทในด้านใด

บทบาท	หน่วยงาน	
	รัฐ	เอกชน
1. ออกกฎหมายควบคุมการใช้น้ำและการจับสัตว์น้ำ		
2. รณรงค์ให้ประชาชนอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ		
3. สนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ		
4. อื่น ๆ ระบุ.....		

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ความหมาย การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ หมายถึง การนำทรัพยากรน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานที่สุด เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การนำมาใช้ใหม่ การถนอมรักษาโดยการสร้างอ่างเก็บน้ำ ฯลฯ

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่มีคำว่าใช่ถ้าคิดว่าข้อความนั้นถูกต้องและถ้าคิดว่าข้อความนั้นไม่ถูกต้องให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่มีคำว่าไม่ใช่

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ คือการเก็บน้ำไว้ใช้เมื่อเวลา จำเป็นเท่านั้นใช่หรือไม่		
2. การสร้างฝายกักเก็บน้ำเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำทางหนึ่ง		
3. การไม่ทิ้งขยะ ของเสียดลงแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำทางหนึ่ง		
4. การนำทรัพยากรน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เกินความจำเป็นเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ		
5. งานอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเป็นของหน่วยงานรัฐเป็นผู้ดำเนินการเท่านั้น		
6. น้ำที่ใช้แล้วจากครัวเรือน สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก		
7. การใช้น้ำอย่างประหยัดสามารถช่วยแก้ไขปัญหาคาขาดแคลนน้ำได้		
8. การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ เป็นความรับผิดชอบของประชาชนทุกคน		
9. การให้น้ำพืชระบบน้ำหยดไม่ใช่เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ		
10. การอาบน้ำในคลอง ห้วย หนอง บึง ช่วยประหยัดน้ำมากกว่าการอาบน้ำจากน้ำประปา		
11. การเก็บน้ำฝนไว้ใช้เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำทางหนึ่ง		
12. การตัดไม้ใหญ่ริมหนอง คลอง บึง ถือเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำใช่หรือไม่ใช่		
13. ถึงแม้ว่าป่าไม้จะถูกทำลายจนหมดสิ้นแต่ทรัพยากรน้ำจะยังคงมีอยู่ตลอดไป		

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
14. การขุดสระเพื่อกักเก็บน้ำไว้มาก ๆ สามารถช่วยแก้ไขปัญหการขาดแคลนทรัพยากรน้ำได้วิธีหนึ่ง		
15. ประชาชนสามารถช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำได้โดยไม่ต้องพึ่งหน่วยงานของรัฐ		
16. การปลูกข้าว 1 ครั้ง/ปี สามารถช่วยประหยัดทรัพยากรน้ำได้		
17. การกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำไม่ใช่เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ แต่เป็นการเพิ่มออกซิเจนในน้ำ		
18. การปลูกพืชในฤดูฝน เป็นการประหยัดน้ำมากกว่าการปลูกพืชในฤดูแล้ง		
19. ทรัพยากรน้ำตามธรรมชาติไม่มีวันหมดไป		
20. การสร้างเขื่อนเป็นการแก้ไขปัญหการขาดแคลนน้ำของภาครัฐให้กับประชาชน		

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน

มีส่วนร่วมมาก	หมายถึงมากกว่า 5 ครั้ง/ปี
มีส่วนร่วมปานกลาง	หมายถึง 3 – 4 ครั้ง/ปี
มีส่วนร่วมน้อย	หมายถึง 1 – 2 ครั้ง/ปี
ไม่มี	หมายถึง ไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วม

ท่านเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
3.1 การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน				
1 ร่วมปรึกษากับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเรื่องการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อป้องกันการเกิดมลพิษทางน้ำ ในพื้นที่หนองหาน				
2 ร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมที่จัดขึ้นโดยผู้นำชุมชนเรื่องการจัดตั้งกลุ่มของชุมชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ				

ท่านเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
3 ร่วมปรึกษากับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการบูรณะฟื้นฟู เช่น การกำจัดผักตบชวา เพื่อเพิ่มออกซิเจนในน้ำในพื้นที่หนองหาน				
4 ร่วมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่รอบ ๆ หนองหาน				
5 ร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน เกี่ยวกับการให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ				
3.2 การมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางออก/การตัดสินใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ				
6 เคยร่วมเสนอแนวทางในการถนอมและรักษาคุณภาพน้ำในพื้นที่หนองหานกับที่ประชุม อบต.				
7 เคยมีส่วนเสนอแนวทางในการกำจัดวัชพืชในที่ประชุมที่องค์กรของรัฐจัดขึ้น				
8 มีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาหนองหานในระยะ 5 – 10 ปี				
9 มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบการจัดการทรัพยากรน้ำของหมู่บ้าน				
10 เคยร่วมเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและพื้นที่หนองหานโดยรอบกับคณะกรรมการหมู่บ้าน				
3.3 การมีส่วนร่วมในการประสานงานในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ				
11 เคยประสานความร่วมมือระหว่างผู้นำหมู่บ้านกับประชาชนให้เกิดการทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ				
12 เคยประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชน และองค์กรเอกชน				

ท่านเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
13 เคยประสานงานกับหน่วยงานของรัฐเพื่อขอความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ เพื่อที่จะนำมาประชา สัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น				
14 เคยประสานงานกับองค์กรเอกชนเพื่อให้ช่วยเหลือ สนับสนุนโครงการและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับหนองหาน				
15 ประสานงานกับองค์กรของรัฐให้ช่วยเหลือด้านงบประมาณ กับชุมชนในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ				
3.4 การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำ				
16 ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านดูแลเกี่ยวกับการทิ้งขยะลง ในหนองหาน				
17 มีส่วนร่วมในการตรวจสอบคุณภาพของน้ำในหนอง หานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ				
18 มีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้คนในหมู่บ้านดูแลรักษา ทรัพยากรน้ำ				
19 มีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ประชาชนไม่ทิ้งขยะลง หนองหาน				
20 เคยร่วมออกกฎ ระเบียบ กับผู้นำหมู่บ้านในการดูแล รักษาทรัพยากรน้ำ				
3.5 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ				
21 ปลูกต้นไม้ใหญ่ในบริเวณริมฝั่งหนองหาน				
22 เคยร่วมปฏิบัติตามกฎของหมู่บ้านหรือท้องถิ่นในเรื่อง การใช้น้ำและจับสัตว์น้ำในหนองหาน				
23 เคยร่วมปฏิบัติตามกฎของบ้านเมืองในเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรน้ำ				

ท่านเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
24 เคยเข้าร่วมกิจกรรมการกำจัดผักตบชวาในหนองหาน				
25 สนับสนุนเงินเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาหนองหาน				
26 ให้ความร่วมมือไม่ทิ้งขยะลงในหนองหาน				
3.6 ผลประโยชน์จากการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ				
27 การใช้น้ำเพื่อเลี้ยงสัตว์น้ำ				
28 การใช้น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค				
29 การใช้น้ำเพื่อทำน้ำประปา				
30 ใช้เป็นสถานที่จับสัตว์น้ำเพื่อนำมาบริโภคและขาย				
31 ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ลอยกระทง				
32 ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ วายน้ำ				
33 ใช้เป็นแหล่งเก็บพืชน้ำสำหรับบริโภค				
3.7 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล				
34 เข้าร่วมติดตามประเมินผลโครงการอนุรักษ์น้ำกับคณะกรรมการหมู่บ้าน				
35 ตรวจสอบบุคคลที่ละเมิดกฎ กติกา การทิ้งขยะลงใน แหล่งน้ำกับผู้นำชุมชน				
36 ร่วมตรวจสอบบุคคลที่ละเมิดกฎ กติกา การจับสัตว์น้ำ ร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน				
37 ร่วมกับเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐ และเอกชนในการ ติดตามประเมินคุณภาพของน้ำ				
38 ร่วมติดตามและตรวจสอบขยะมูลฝอยบริเวณ หนองหาน กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ				
39 ร่วมกับเพื่อนบ้านติดตามประเมินผลโครงการพัฒนา หนองหานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และ หนองหาน				

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
ทรัพยากรน้ำ

ปัญหาและอุปสรรค	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. ประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ ทรัพยากรน้ำที่จัดขึ้นโดยรัฐ			
2. ประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ ทรัพยากรน้ำที่จัดขึ้นโดยเอกชน			
3. ชุมชนจากการจัดตั้งกลุ่มไม่มีอำนาจในการจัดการ ทรัพยากรน้ำได้			
4. งบประมาณสำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่ ภาครัฐจัดสรรให้มีไม่เพียงพอ			
5. หน่วยงานของรัฐไม่ให้โอกาสในการเข้าไปมีส่วน ร่วมในการอนุรักษ์			
6. ไม่มีเวลาว่างที่จะเข้าร่วมกิจกรรม			
7. ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ และเอกชนใน การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน			
8. ขาดความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากร น้ำ			
9. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในการอนุรักษ์ ทรัพยากรน้ำ			
10. ไม่สามารถทำด้วยตนเองได้ การอนุรักษ์ทรัพยากร น้ำต้องร่วมกับหลายหน่วยงานจึงจะสำเร็จ			

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

การจำแนกวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์ย่อย	ประเด็นคำถาม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีวิเคราะห์	การแปลผล
1. ศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน	1.1 ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน 1.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชาชน	1.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับใด 1.2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอย่างไร 1.3 ประชาชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอย่างไร	- เอกสารของทางราชการ - หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน	แบบสอบถามประเภทปลายเปิด ซึ่งสอบถามถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน อ.เมือง จ.สกลนคร	สร้างคู่มือลงรหัส ตรวจสอบว่า ผลลัพธ์ คอมพิวเตอร์ โดยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS ซึ่งมีทั้งที่เป็นแบบ Rating Scale และ Percentage ข้อมูลส่วนบุคคลใช้การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ข้อมูลความรู้ความเข้าใจใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
2. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน อ.เมือง จ.สกลนคร	2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล - เพศ - อายุ - การศึกษา - รายได้ - ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน - อาชีพ - การได้รับข้อมูลข่าวสาร - ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ	2.1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีองค์ประกอบอะไรบ้าง และเกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอย่างไร	ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้หนองหานในเขตตำบลเหล่าปอแดง อ.เมือง จ.สกลนคร	อ.เมือง จ.สกลนคร		

วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์ย่อย	ประเด็นคำถาม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีวิเคราะห์	การแปลผล
	2.2 ปัจจัยภายนอกชุมชน	2.2 ปัจจัยภายนอกชุมชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำหรือไม่				
3. ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่หนองหาน อ.เมือง จ.สกลนคร	3.1 สภาพปัญหา อุปสรรคในปัจจุบันเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ	3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมีอะไรบ้าง 3.2 มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอย่างไร	หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้หนองหานในเขต ตำบลเหล่าปอแดง อ.เมือง จ.สกลนคร	แบบสอบถามประเภทปลายเปิด ซึ่งสอบถามถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ	สร้างเครื่องมือลงรหัส ตรวจสอบผล ใช้การประมวลผล ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS	

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล	นายอนุรักษ์ เครือคำ
วันเดือนปีเกิด	15 มกราคม 2522
ประวัติการศึกษา	<p>2541 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 จากโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดสกลนคร</p> <p>2545 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษา โปรแกรมวิชาฟิสิกส์ จากสถาบันราชภัฏสกลนคร</p>
ทุนวิจัย	<p>2543 ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์จากสถาบันราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร</p>

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved